

PARNASSIA

2/90

MEDLEMSBLAD FÖR FÖRENINGEN SMALANDS FLORA

PARNASSIA Arg 3 Nr 2 1990

Medlemsblad för Föreningen Smålands Flora

Styrelse

Ordförande	Allan Karlsson, Eksjö
Styrelsemedl.	Ingvar Christoffersson, Ljungby
	John Christoffersson, Ruda
	Birger Danielsson, Västervik
	Sven Davidsson, Kalmar
	Margareta Edqvist, Nässjö
	Thomas Karlsson, Lund
	Tommy Merkert, Vetlanda
	Curt Mossberg, Växjö
	Barbro Otterstedt, Värnamo
	Göran Wendt, Växjö

Redaktör Brita Ekenfall, Ekefall, 571 94 Nässjö

Prenumerationsavgift för icke inventerare 25 kr
Föreningen Smålands Flora postgiro 66 29 27 - 3

Omslagsbild **Gullpudra** (*Chrysosplenium alternifolium*)

Om gamla florauppgifter

Så noterar den ambitiöse inventeraren en bläddra i den gölen, en spirea luden si och så vid den åstranden, en starrhybrid aldrig förr skådad i det kärret, och så undrar han måhända ibland: Vem kommer om några årtionden att bry sej om allt detta? Kommer någonsin dessa noteringar under någons ögon?

Så har inventeraren givetvis en och annan gång tänkt: Vad roligt det skulle varit, om en botaniker för ett sekel sedan eller så noterat vad som då fanns i markerna. Då hade det varit något att jämföra med i dag. Alltså är det mycket viktigt att inventera ordentligt i dag, annars har våra barnbarnsbarn inget att jämföra med, då de ska inventera sin aktuella flora.

I ett och annat område i landet är det dock så tursamt, att det finns någon äldre florainventering att göra jämförelser med. Inom Vrigstad-området är vi så lyckligt lottade. Thomas Karlsson letade upp en flora från 1894. Första sidan här återgiven. Floran är på nära 90 sidor, för en botaniker en drömbok i folioformat. En del av sid 19 i floran återges (något förminskad), så att läsaren ska få en uppfattning om vad det hela handlar om.

På bladet nämns backmåra. Två lokaler. Växten har återfunnits av Thomas Karlsson och Eira Petersson. Även vildkaprifol är upptagen. Den finns nu på Ekeberget, en liten gård strax norr om Knutsbråten. Vid samtal med nuvarande ägaren till Ekeberget framkom att hon, då hon för 60-65 år sedan kom till gården, flyttade in kaprifolen i trädgården för att hon tyckte om den. Fortfarande växer den i en nu förvildad trädgård.

Växtplatserna i Flora Vrigstadiensis är ofta "noga" angivna. Tyvärr vet i dag knappast någon, var exempelvis Östraskogsängen, Kultan, Hägnan, Kvarnängen ligger. Många sådana namn förekommer.

Flora Vrigstadiensis

eller

Förteckning på växter,

Fanerogamer, Ormbunkar och Characiæer,
som förekomma i Vrigstads socken och hringliggande trakt,
ett bidrag till Södra Sveriges högländsflora

af

Will. A. G. Wetter.

Vrigstad i Febr. 1894.

Låt oss gå igenom en del i Wetters flora och jämföra med dagens situation.

sid 2 Kattfoten säges vara ymnig. I dag?

sid 3 Alandsrot "...fukt.st. vid byar och gårdar sälls. Gettersryd 1867" Återfunnen 1989.

sid 3 Blåklint. "...åkrar, helst bland råg, allm."

sid 3 "Hästhofven var alldeles okänd i dessa trakter ännu vid medlet af 1870-talet. Dess tidiga blommor väckte därför en viss uppmärksamhet, när de ensolik vårdag här första gången visade sig och stucko fram på sina korta stänglar mellan smältande snö och vissnadt gräs". Kanske vi i dag varit nöjda med tussilagon som en sällsynthet.

sid 5-6 Mer än en sida upptages av olika former - arter av Hieracium. Thomas Karlsson är generös och i marginalen klassar han dem alla som gråfibbla.

sid 6 - 9 Vad vi kallar skogsfibbla delar den gode studenten Wilhelm Wetter upp under ca 40 (fyrtio) namn. Thomas Karlsson skriver, att Wetter stod på toppen av den tidens botaniska kunnighet och tror inte, att någon nutida smålandsbotanist skulle slå honom. Skrivaren tror sig bestämt veta, att inventerarkåren hade haft åtminstone en medlem mindre, om vi skulle tillämpat Wetters Hieracium-uppdelning.

sid 20 Skogsklockan anges på åtta lokaler 1894. 1989 har den ej hittats.

sid 20 Ängsklocka "...har under senare åren hitförts med gräsfrö och uppträder numera h.o.d. i Ådalen". Den har tydligen ej kunnat naturalisera sig, ej funnen 1989.

sid 22 Blåeld. "Klöfvervallar tillfällig och sällsynt... 1866". Ej återfunnen.

sid 22 Paddfot. "Vallsjö i Eksjöhofgård, ruinen. Finns fortfarande kvar. Om denna växt se Sv Bot tskr. 6/87. Natur-skyddsföreningen i Sävsjö har börjat vårda sig om blomman (slätter) i hopp om dess fortsatta överlevnad.

sid 23 Drakblomma. "öppna ängsbackar, sandåsar och moar i närheten av ån, sälls". Så räknas fyra växtplatser upp, ganska noga angives, var blomman är att finna. Ingen växt har vi så sökt som denna. I timmar har vi letat efter den blå blomman. Den har varit gäckande och åtråvärd som en Vasa-trissa. Det närmaste vi kom var ett herbarieark från seklets början; och så hittades den av ängs- och hagmarksinventerarna.... Ett enda ex.

sid 25 Skrivaren talade i somras med en ortsbo om växter. Hon hade getrams och etternässla i trädgården och berättade, att hon i ungdomens dar plockat stora buketter klockgentiana längs åns och sjöarnas stränder. Vi besökte ett sådant "säkert" ställe. Nu skulle vi få se fina bestånd av den vackra gentianan. Vad fick vi se? Jo, jättebestånd av jättestor Carex acuta. Slåttern hade upphört och inga djur betade de vidsträckta maderna längre. Wetter skriver: Klockgentiana: "fukt.ängar vid ån samt buskbeväxta stränder vid de sjöar denna genomflyter t. a.". Äver fältgentianan sades vara allmän. Allt är förbi.

sid 28 Ljungögontröst. "Ljungbackar, sandåsar, vägkanter i Ådalen allm." Det hjälper inte att leta i dag. Ingen tröst finns.

sid 28 Kung Karls spira. "Bringetofta Prestgården på en kärräng mellan Nöbbeleds mossarna, 4 fot hög" Ån växer den 4 fot hög i Ljunga prästgårds kärr.

sid 30 Hönsbär. "Gettersryd på några tufvor, der vägen vid backstugan Kulan går närmast sjön". Där växer den än i dag. Men växtplatsen trängs undan av en allt mer svällande väg. Kanske vore det lämpligt att flytta hönsbäret till ett säkrare revir?

sid 32 Desmeknopp. "Vallsjö i Uppåkra vester om kärret och sydost om runstenen bland hasselbuskar". Vid denna plats noterar Wetter också gullpudra och kransrams. Allt har återfunnits.

sid 38 Vildlin. "ängar, isynnerhet något bergiga och buskbeväxta, talrik allm." Är långt ifrån talrik i dag, närmast obefintlig.

sid 41 Klätt. "rågåkrar, i synnerhet i de bergiga trakterna allm."

sid 49 Glanshagg. "ursprungligen planterad trifves den förträffligt på lös sandjord, der den sprider sig såväl genom sina krypande rotskott som genom nedfallna frukter." En glanshagg? Bladen är glänsande och mörkt gröna. Bladkantens tänder är inåtböjda. Blommorna är större än på vanlig hägg. Glanshaggens bark är mycket aromatisk. Barken på vanlig hägg luktar illa. - Den har ej kunnat uppletas. I Apoteksträdgården fanns den tidigare men frös bort under kalla vint-rar enl den nuvarande ägaren.

sid 56 Bergek. "ängsbackar, isynnerhet i ådalen talrik allm...Obs! satte frukt 1897!" Nu hittas ingen bergek. Mycket mer finns att hämta ur Flora Vrigstadiensis. För stunden må ovanstående räcka. Till slut skall bara nämnas, att 13 arter orchidéer är upptagna, t e brudgran, vityxne och myggblomster. Vem vill söka? Ungefärliga lokaler kan erhållas.

Birger Lindgren, Björkängsgatan 64, 576 00 Sävsjö

Fint återfynd

I Scheutz Smålands flora 1864 läste jag att det fanns en **krissla** i Fröderyds socken. För en tid sedan inventerade jag Arset och hittade då ett 30-tal plantor på en väggkant. 2 av dessa var i blom.

Ljungögontröst har jag hittat på en vägren i Bäckgöl, Bäckaby.

Nils Eliasson
Bäckaby
570 10 Korsberga

Alkärren - växternas myllerland.

Alkärren är myllerland. Där finns rinnande och stillastående vatten. Hård morän och svämsediment, där fötterna sjunker djupt. Torra trädsocklar och våta hål. Ljus och skugga, växlande varma och kalla ytor. Mängder av småmiljöer som gynnar ett rikt växtliv.

Atminstone i mitt näringsfattiga hörn av Småland brukar kärren med klibbal bjuda på överraskningar. Det kan vara fördelaktigt att börja besöken tidigt på våren, medan kabbelekan ännu lyser gul. Senare blir grönskan så frodig att små arter blir svåra att finna i myllret.

Ett av mina roligaste växtfynd föregicks av ett detektivarbete från en flygbildstolkare. Han hade funnit några kraterliknande bildningar, som senare skulle visa sig vara källor, kring vilka svämjord avlagrats i kupoler. Över dem flöt källvattnet ut i små rännilar, som blev till vattensamlingar och till slut en bäck. Här blommade **kärrviol** och **gullpudra**. Den senare, som är rätt ovanlig i min hemtrakt, fanns här i stor mängd.

Blicken stannade på några avvikande "kärrviol". De var större, hade starkare färger och spetsigare blad med framträdande nerver och hårig undersida. Min första misstanke att det var **mossviol** visade sig vid kontroll vara riktig. Närmaste fynd var då gjorda i trakten av Tranås och Jönköping, på respektabla avstånd från min lokal i Rydaholm, på gränsen till Kronobergs län.

Samma kärr visade sig vara en nordlig utpostlokal för **småvänderot**, och på själva källkupolerna växte rikligt med **ögonpyrola**. Ögonpyrolan är numera en stor sällsynthet i sydvästra Småland. Likaså fanns **kärrfibbla**, även den mindre vanlig i trakten.

Ett år tidigare hade jag funnit **storgroë** i ett alkärr litet längre norrut intill Tagels välkända herrgård. Uppmuntrad av Rydaholms-kärrets rariteter körde jag dit. Nej, småvänderot,

mossviol och ögonpyrola fanns inte. Men storgröens platta skott, som förra sommaren gömt sig i mera högvuxen vegetation, kunde ses överallt. Senare på året visade sig kärret vara ett eldorado för **dvärghäxört**.

En gång för länge sedan fann jag **slokstarr** i ett bäckdrag i nordöstra hörnet av Ljungby kommun. Nära trettio år har gått sedan den försvann bland älgört, nässlor och slutligen granplanter, men 1988 beslöt jag följa bäcken mot källområdet. Gode vännen Christer Wahlström hade funnit **bäckveronika** där. (Den är exklusiv i Ljungbytrakten).

I ett alkärr, som detta våta år var ovanligt otillgängligt, stod också slokstarren. Tretton mycket stora och axrika planter, omgivna av dvärghäxört och bäckveronika. Ralf Svensson har detta år funnit ytterligare en lokal i närheten.

1945(!) var jag "pinnpojke" åt en av domänverkets jägmästare. Från det året erinrade jag mig i samband med inventeringen en källa, även den i Rydaholms kommun, invid vilken vi då sett **sydlig lundarv**. Källan var på den tiden rensad och dricksvattentäkt till en kronoarrendator. Nu är han sedan länge borta och med honom bostället. Källan har vuxit igen och smååkrarna blivit till alsumpskog, men lundarven trivs med den förvildade miljön. Atminstone temporärt har den blivit en dominerande art på de forna åkrarna.

Eftersom alkärren är så rika på småmiljöer kan man troligen i de flesta delar av Småland göra fynd i dem. Ytterligare arter, som jag kan nämna från sydvästra Småland, är **skärmstarr**, **rankstarr**, **kärrbräsmå**, **bäckbräsmå** och (på socklar och torrare ställen) **lopplummer** och **desmeknopp**.

Skogen i alkärren är sällan gammal. Oftast har den uppkommit i slätterkärr som vuxit igen under 1900-talet. Al har också ibland koloniserat sjösänkningsmark. Det är angeläget att så många kärr som möjligt får utveckla sig fritt och bli till refuger för hotade växt- och djurarter.

Ingvar Christoffersson

MIEN.

Jan-Erik Hederås

Genom sin nästan runda form avviker sjön Mien i sydligaste Varend från andra småländska sjöar. Med en diameter på 5 km täcker den en yta av 20 km². Sjöns medeldjup är 13,5 m och dess uppmätta maximidjup 43 m. Helt omgivna av djupt vatten ligger dels ön Ramsö, dels grundet Måsörarna som 700 m ÖNÖ om Ramsö sticker upp ur vattnet bara genom ett antal stora stenblock.

Sjön fryser normalt till några veckor senare än närliggande sjöar. Under milda vintrar isläggs den inte alls utom i några mindre vikar. Då sjön ligger endast 2,5 mil från Östersjön, når sjöbrisen ofta hit och förstärks dessutom över sjön. Sjöytan är sålunda nyckfull, och ofta får sommargästen uppleva att små krusningar på några minuter växer till skummande vågor. Sjöbrisen hindrar molnbildning, varför klimatet är soligare än i andra områden i inre Småland. Nederbörden är cirka 600 mm/år.

Det högre djurlivet bjuder inte på några större överraskningar. Dock har hasselsnok observerats. Bland fiskarterna i Mien kan nämnas abborre, mört och sik. Av häckande sjöfåglar märks storlom, häger, knipa och storskrake.

I mynningen till en vik ligger en ö med en lodrät klippvägg, och där bor enligt sägnen det gamla trollet Klasagubben, som ställt till mycken förtret för äldre generationer. Vidare berättas att det på sjöns botten finns ett svalg, som under jorden förenar sjön med havet. En damm vid Hammershus på Bornholm lär på liknande sätt försees med vatten från Mien, så att den aldrig torkar ut.

I fast klyft på Ramsö finns bergarten ryolit på sin enda lokal i Norden. Redan för hundra år sedan föreslog en geolog att Mien skulle vara resten av en tertiär vulkan, och för åttio år sedan framkom tanken att Mien skulle kunna vara en meteoritkrater. Tidigare hade vulkan-teorien flest anhängare, men under 1980-talet har meteorit-teorien vunnit ökat stöd. Arkeoastronomer beräknar att meteoritnedslaget ägde rum för 120 miljoner år sedan.

Floran i sjön är typisk för en klarvattensjö. På den steniga och sandiga botten växer notblomster (*Lobelia dortmanna*), strandpryl (*Littorella uniflora*) och styvt braxengräs (*Isoetes lacustris*) i stora mängder. I några vikar med mera dyblandad botten tillkommer vekt braxengräs (*Isoetes echinospora*), sjöfräken (*Equisetum fluviatile*), plattbladig igelknopp (*Sparganium angustifolium*), gäddnate (*Potamogeton natans*), vass (*Phragmites australis*), sjösäv (*Scirpus lacustris*), knappsäv (*Eleocharis palustris*), löktåg (*Juncus bulbosus*), myrtåg (*Juncus alpinus* ssp *nodosus*), vit och gul näckros (*Nymphaea alba* och *Nuphar lutea*), strandranunkel (*Ranunculus reptans*), sylört (*Subularia aquatica*), klolänke (*Callitriche hamulata*), småsileshår (*Drosera intermedia*), hårslinga (*Myriophyllum alterniflorum*) samt kransalgen mattslinka (*Nitella opaca*).

Miens stränder är i allmänhet mycket blockrika, och vanligen sträcker sig skogen ända fram till sjökanten. I omgivningarna märks rikedomerna på bok (*Fagus sylvatica*). Bokskogarna hade ännu större utbredning för ett århundrade sedan. Andra växter som ofta återfinns i strandzonen är bergek (*Quercus petraea*), brakved (*Frangula alnus*), pors (*Myrica gale*), piprör (*Calamagrostis*

arundinacea), blåtåtel (*Molinia caerulea*), fackelblomster (*Lythrum salicaria*), knölsyska (*Stachys palustris*), ängsvädd (*Succisa pratensis*) samt i några vikar svärdslija (*Iris pseudacorus*).

Av växter som är ovanliga i större delen av Småland är backmåra (*Galium suecicum*) och sötbjörnbär (*Rubus plicatus*) allmänna kring Mien. Av ganska vanliga växter märks slån (*Prunus spinosa*), hagtorn (*Crataegus* sp), sparvvicker (*Vicia tetrasperma*), solvända (*Helianthemum nummularium*) och bergmynta (*Satureja vulgaris*). Luddveronika (*Veronica opaca*) finns i flera byar.

I skogarna norr om sjön är blåsippa (*Hepatica nobilis*) och vispstarr (*Carex digitata*) vanliga. Öster och sydöst om sjön är klobjörnbär (*Rubus lindebergii*) helt vanlig. Öster och norr om sjön växer murgröna (*Hedera helix*) och bergbräsma (*Cardamine hirsuta*) på många ställen i naturliga biotoper. Lundkovall (*Melampyrum pratensis*) växer ymnigt i byarna öster om sjön, där också lungrot (*Chenopodium bonus-henricus*) är funnen i tre byar.

Däremot har jag inte påträffat krypvide (*Salix repens*), etternässla (*Urtica urens*), hägg (*Prunus padus*), jordreva (*Glechoma hederacea*), blåmunkar (*Jasione montana*) och revfibbla (*Hieracium auricula*) särskilt ofta. Liksom i östra Småland är hjortron (*Rubus chamaemorus*), rosling (*Andromeda polifolia*) och kråkbär (*Empetrum nigrum*) ganska ovanliga öster om Mien.

Sjön avvattnas söderut till Blekinge genom Mieån i en trång och djup dalgång. Äns stränder är mestadels dyiga med bl.a. vitag (*Rhynchospora alba*) och ängsull (*Eriophorum angustifolium*). I sluttningarna mot ån är avenbok (*Carpinus betulus*) ganska vanlig.

Förteckning över ovanliga växter i byarna runt Mien:

Midungstorp (NV om sjön)

vårtåtel (*Aira praecox*) sandstrand
grönfibbla (*Crepis capillaris*) sandig betesmark
backsippa (*Pulsatilla vulgaris*) betsmark + vägkanter
sandmaskros (*Taraxacum sect Erythrosperma*) sandig betesäng
brudbröd (*Filipendula vulgaris*) vägkant; sårbar
backglim (*Silene nutans*) ekbacke
vippärt (*Lathyrus niger*) ekbacke
stortimjan (*Thymus pulegioides*) betesängar
skogsknipprot (*Epipactis helleborine*) skogsbryn; adventiv
skogsbräsma (*Cardamine flexuosa*) skogsväggkant

Grönteboå (NV)

borsttåg (*Juncus squarrosus*) skogsbilväg
hartmansstarr (*Carex hartmanii*) strandkärr
spenört (*Laserpitium latifolium*) åkerren
lundstarr (*Carex montana*) strandskog
åkeråker (Odontites verna) åkerren
stortimjan (*Thymus pulegioides*) beteshage
ryl (*Chimaphila umbellata*) barrblandskog
tandrot (*Dentaria bulbifera*) lövskogssnår

Midungsbråte (SV)

nattglim (*Silene noctiflora*) trädgårdsogräs
rödkörvel (*Torilis japonica*) gårdsplan
skogsbängel (*Mercurialis perennis*) buskage i betesäng
benved (*Evonymus europaeus*) vägkanter
tiggarranunkel (*Ranunculus sceleratus*) kärr vid gård; utgången?

Gäddeviksås (S)

grönfibbla (*Crepis capillaris*) grusutfyllnad

klobjörnbär (*Rubus lindebergii*) skogsvägbant
 skuggnäva (*Geranium pyrenaicum*) buskage
 löktrav (*Alliaria petiolata*) ladugårdsplan
 sankt Pers nycklar (*Orchis mascula*) fuktskogsbryn; utgången?
 borsttåg (*Juncus squarrosus*) igenväxande strandäng
 småvänderot (*Valeriana dioica*) alkärr; talrik

Yttre Källehult (SÖ)

småvänderot (*Valeriana dioica*) fuktig lövskog
 kärrfibbla (*Crepis paludosa*) lövskogskärr
 stånd (*Senecio jacobaea*) grustag + ängsmark
 spåtistel (*Carlina vulgaris* ssp *vulgaris*) grustag
 backtimjan (*Thymus serpyllum*) solig gräsmark
 klobjörnbär (*Rubus lindebergii*) skog + kraftledningssgata; vanlig
 oxtunga (*Anchusa officinalis*) trädgårdsogräs

Grönadal (Ö)

klobjörnbär (*Rubus lindebergii*) vägbant + fuktskog; flera lokaler
 luktsmåborre (*Agrimonia procera*) betad ängsbacke

Kornalycke (Ö)

klobjörnbär (*Rubus lindebergii*) skogsbryn + vägbant; flera lokaler
 dysäv (*Eleocharis multicaulis*) strandkärr
 backvial (*Lathyrus sylvestris*) skogsbilväg

Hunnamåla (NÖ)

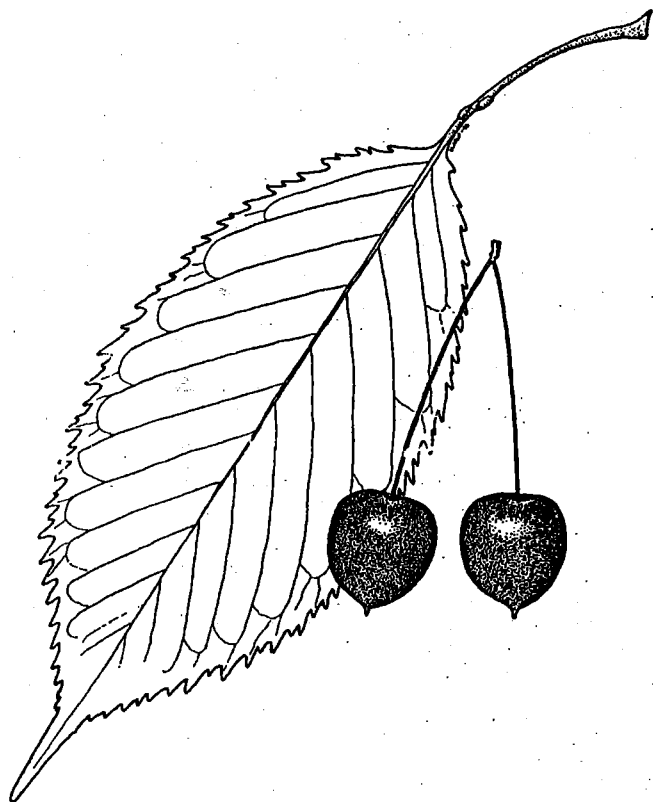
stortimjan (*Thymus pulegioides*) kraftledningssgata
 klobjörnbär (*Rubus lindebergii*) vägbant + grustag
 stånd (*Senecio jacobaea*) vägbanter; sårbar
 rödkörvel (*Torilis japonica*) gårdsplan
 korskovall (*Melampyrum cristatum*) ymnig i igenväxande ängar
 backvial (*Lathyrus sylvestris*) igenväxande slätteräng
 gängel (*Galinsoga parviflora*) trädgårdsogräs
 trolldruva (*Actaea spicata*) snårigt skogsbryn
 vippärt (*Lathyrus niger*) lövskogsbäcke
 skärmstarr (*Carex remota*) fuktig björkskog

samt längs Mieån

småvänderot (*Valeriana dioica*) fuktig lövskog
 benved (*Evonymus europaeus*) skogsbryn
 plattlånke (*Callitriche platycarpa*) förorenad sågverksränna
 krypbjörnbär (*Rubus* sect *Corylifolii*) vägbanter; tre lokaler
 blekbalsamin (*Impatiens parviflora*) sågverksområde
 kåltistel (*Cirsium oleraceum*) sågverksområde; tillfällig
 klobjörnbär (*Rubus lindebergii*) vägbanter
 vekt braxengräs (*Isoetes echinospora*) sågverksdamm
 plattbladig igelknopp (*Sparganium angustifolium*) sågverksdamm
 buskstjärnblomma (*Stellaria holostea*) skogsbryn
 luktsmåborre (*Agrimonia procera*) igenväxande gräsmark
 stortimjan (*Thymus pulegioides*) kraftledningssgata
 ag (*Cladium mariscus*) åfåror nedanför en gammal kvarndamm
 brunag (*Rhynchospora fusca*) flera ställen i åkanten
 myrlilja (*Narthecium ossifragum*) ett par ställen i åkanten
 skogsbrässa (*Cardamine flexuosa*) surdrag i skogen + fuktig körväg
 lundviol (*Viola reichenbachiana*) lövskogssluttnings
 dvärghäxört (*Circaea alpina*) surdrag i skogen
 mellanhäxört (*Circaea x intermedia*) surdrag i skogen
 myskmadra (*Galium odoratum*) fuktstråk i lövskogssluttnings
 syltåg (*Juncus tenuis*) fuktigt grustag
 strandlumner (*Lycopodiella inundata*) fuktigt grustag
 spenslig ullört (*Filago minima*) grustag; ej årlig

och på Ramsö

tandrot (*Dentaria bulbifera*) blandskog; nu kalhuggen
 skogsbingel (*Mercurialis perennis*) blandskog; nu kalhuggen

Näbbkörbär

Naturlig storlek

Teckning: Ulf Arup

Upprop **NÄBBKÖRSBÄR**

Under slutinventering i ruta Vet1 NO D2 blev jag uppmärksam på en något avvikande typ av körsbär, som lokalt kallas för **näbbkörsbär**. Växtlokalen är en delvis förvildad stor trädgård. Det äldsta trädet är ca 60-70 år, två yngre ca 40 år samt några ännu yngre, enligt markägarens uppgifter.

Fruktsättningen var riklig. Näbbkörsbärets blad slutar i en utdragen spets, vilket också de röda och ganska små bären gör. Fruktköttet är fast och smaken har en frisk sötma. På bladskäftet sitter några små körtlar, som visar att det är en sort av fågelbär.

Jag har samtalat med Thomas Karlsson, som tycker att det skulle vara intressant att få veta mera om näbbkörsbärets utbredning i Småland. Kanhända är nordöstra delen av landskapet ett tänkbart utbredningsområde.

Har Du träffat på **näbbkörsbär** så skriv en rad till:

Thomas Karlsson
Botaniska museet
Ö Vallgatan 18
223 61 Lund

eller

Allan Karlsson
Liljeholmsvägen 6
575 39 Eksjö

Årsmötesexkursionen 1990

Medlemmarna i Smålands Flora har säkert lagt märke till att flera årsmöten med åtföljande exkursioner förlagts till landskapets artfattiga sydvästra hörn. Precis som om Ljungby vore ^{Smålands} medelpunkt och inte som Linné-lärjungen Göran Wahlenberg tyckte 1810, centrum i en "lika ful som onyttig trakt".

Orsaken till valen av platser för årsmötena är dock mest av praktisk art. Florainventerarna har varit hårt ansträngda, och därför har årsmötet förlagts till orter, där det för tillfället funnits exkursionsledare och kända utflyktsmål. 1991 bör vi kunna slå in på en annan linje, för då är rutininventeringen slut.

Personligen har jag upplevt det som värdefullt att på exkursionerna få visa att generellt artfattiga områden kan hysa mycket intressanta växtsamhällen. De medlemmar som deltog i exkursionen Unnaryd-Lidhult-Torpa 1988 kände sig glada över att få se växtsamhällena de träffade på där, och samma var förhållandet i år, då utflykten utgick från Grimslov och berörde Asnen- och Linné-bygden. Att besöka den senare var också en värdig avslutning på inventeringsperioden för den kommande floran.

För dem som inte var med skall jag berätta litet om årets exkursion, bl a för att visa att det inte är så komplicerat att ta hand om årsmötesutflykten, om någon händelsevis vill visa "sin" bygd. Och det hoppas jag verkligen på!

Vi började vid sjön Asnens nordvästra vik, Skatelövsfjorden, som omges av leriga sedimentjordar, och där Mörrumsån fortfarande avsätter sand och slam. Viken är därför bördigare än andra delar av den stora urbergssjön och hyser sådana växter som **hornsärv**, **blomvass** och **pilblad**. Vid Skatelövs gamla kyrkogård, där bland andra etnologen Gunnar Hyltén-Cavallius och naturskildraren Bengt Berg vilar, såg vi **hasselört** och **hjärtstilla**.

Vid Huseby växer rikligt med **mellangyllen**. Ake Widgren, som funnit den på flera ställen i trakten och beskrivit

den i Parnassia 1989:1, var med och demonstrerade den. Kring gamla lertag och diken i betesmarkerna finns större bårder av **sumpfräne**, **tiggarranunkel** och **nickskära** än jag sett på andra lokaler i Småland.

Stig Johnsson, som troget bevakar trakterna kring Skatelövsfjorden, fann för några år sedan **kalvnos** på en vägkant. Han tog vara på några frön och kunde nu demonstrera blommande exemplar i sin trädgård. Vid Huseby hade han i år mycket rikligt med **kamomill**. Arten som var trevlig att se bland baldersbrå och gatkamomill, är sällsynt i Kronobergs län. I gårdsmiljöerna växer också **blåmålla**, **rödmålla**, **vallkrassing** och **råttsvans**, den senare dock borta vid besöket i juli.

Vid Salen, som sänktes på 1930-talet, har det uppstått ett brett strandplan på leriga sediment. En sedan uppkomsten orörd alskog besågs, och dess värde ur naturvårdssynpunkt diskuterades. Här finns ett vackert bestånd av **strutbräken**, och **aklejruta** är påträffad under inventeringen.

Vi förflyttade oss sedan till Linnés Råshult. Miljön kring museet innefattar nu smååkrar, slätterängar och hagar med talrika rösen, trädgårdsgårdar och gårdesvägar, och sköts som kulturminnesvårdsområde. Slätterängarna ligger i sluttningar och omger ett litet kärr, där bl a **hjordron** och **rosling** växer. I ängarna står **ek**, **bok**, **hassel**, **avenbok** m fl trädslag i ett fältskikt som är karaktäristiskt för näringsfattiga moräner, men också hyser litet mer exklusiva arter som **Jungfru Marie nycklar**, **granspira** och **klockgentiana**.

Av stort värde var att arrendatorsparet på Råshult samt bröderna Ingvar och Sven Nilsson, naturvetare med sitt föräldrahem i det omedelbara grannskapet, ställde sin sakkunskap till förfogande och berättade om sambandet mellan utmarksskog, hage och äng och om ovanliga lav- och insektsarter, som tydde på lång och obruten kontinuitet.

Med Ingvar och Sven som ciceroner hann vi också med att bese naturreservatet Krunan på grönstensområdet Möckelsnäs. Här finns en olikåldrig lövskog med **ek**, **avenbok**, **alm**, **lind** och **lönn**, genom vars lövverk solljuset dagen till ära silade ner. Bland ovanliga växter, som många sällan eller aldrig

sett, märks lundelm, långsvingel, vårärt, underviol, lungört, hässleklocka och sydlig lundarv, den senare i stora bestånd.

För inackorderingen och mathållningen svarade Grimslövs folkhögskola på ett förtjänstfullt sätt. Lunchen serverades i år i det fria, vilket visade sig vara ett lyckat grepp, som gav korta förflyttningar och mindre jäkt.

Fast det där med bussresor med Allan Karlsson som förare är ju inte heller något att klaga över!

Ingvar Christoffersson

Dvärgmåra funnen vid sjön Asnen.

Undertecknad fann i början av augusti 1990 **dvärgmåra**, *Galium trifidum*, i Alvesta kommun vid sjön Asnens norra spets mellan Mörrumsåns mynning och en grävd båthamn. Arten växte på fuktig mark, som under våren är översvämmad, och rikligast på en gångstig och på grävda slänter mot båthamnen. Dominerande arter i övrigt var bl a **vasstarr**, **frossört**, **dyveronika**, **kärrstjärnblomma** och **vattenmåra**. Dvärgmåran väckte uppmärksamhet genom sina små blommor med treflikig krona.

Dvärgmåran har nordlig utbredning och är inte tidigare funnen i Kronobergs län. Arten är närmast rapporterad från norra Smålands inland ner till Bäckaby i Vetlanda, men bara ett fåtal fynd föreligger.

Stig Johnsson
Grimslöv

Naturvårdsrapporteringen

Den närmaste tiden kommer kartlappar för naturvårdsrapporteringen att skickas till samtliga inventerare.

Distributionen sker på två sätt. En del får sina kartlappar genom sin distriktsledare. Till en del inventerare, särskilt dem som jobbat lite varstans i landskapet, skickar jag lapparna direkt.

Det är enklast för mig att sända utkartlappar över alla rutor. Det betyder att om Du tidigare rapporterat en ruta så får Du ändå en lapp. Använd den som Du behagar - en extra lapp har Du kanske ingenting emot?

Lycka till och många hälsningar!

John

Sällsynta växter i Nässjö-trakten 1990

Repestarr (*Carex loliacea*) växer i fuktig granskog 200m S Broarp i Höreda socken.

Spädstarr (*Carex disperma*) i fuktig granskog 200 m S Broarp.

Ängsfibbla (*Hieracium caespitosum*) i rikkärr tillsammans med kärrknipprot 200 m S Broarp

Klöversyra (*Oxalis fontana*) växer som ogräs i trädgård i Smedstorp 500 m N Stensjön, Nässjö kommun.

Jonny Wilhelmsson, Källängsgatan 18 F, 571 34 Nässjö

Några intressanta fynd för Tranås-trakten 1990.

- 1 **Vippärt** *Lathyrus niger*, Romanäs, Tranås.
- 2 **Spenört**, *Laserpitium latifolium*, Romanäs, Tranås.
- 3 **Granspira**, *Pedicularis sylvatica*, Herrestad, Marbäck.
(Ingrid Källner)
- 4 **Pimpinell**, *Sanguisorba minor*, Pastedköket, Tranås.
- 5 **Rödtoppa**, *Odontites vulgaris*, Reningsverket, Tranås.
- 6 **Kungsmynta**, *Origanum vulgare*, Söderlingsgatan, Tranås.
- 7 **Purpurknipprot**, *Epipactis atrorubens*, Vassgatan, Tranås.

Kjell Rönning, Tranås

Kvarnven

Kvarnven, *Agrostis scabra*, hittades för första gången i Sverige 1987. Det var Erik Fagerlund som fann gräset på en barktipp 150 m NV om Unnaryds såg i Norra Unnaryd. Två år senare var kvarnvenet nästan försvunnet genom övertäckning.

I oktober 1989 hittade jag själv kvarnven för första gången i en nyanlagd grusväg vid Elektrolux AB:s fabrik i Västervik. Fyndet skulle följas av flera, i dagsläget finns det på nio lokaler i fem olika inventeringsrutor. Den överlägset största lokalen är Målserums grustag vid Ljunghedens speedwaybana, vid infarten till Västervik. Där växer kvarnvenet över en yta på säkert 100 x 200 meter. Trots detta är gräset mycket svårt att få syn på, genom dess sirlighet. Det är fint som silke, och man ser det nästan bara i motljus. Eller när det växer som i juli 1990. Nu har det samlats i några täta ruggar, tjocka som fällar, och halvmeterhöga. Vid kanten av några vattenhål i den eljest ohevuxna sandtäckten.

Från denna lokal vid Målserums grustag har sedan kvarnvenet spritts ut på nygrusade vägar i Västerviks kommun, t o m ända ute på Grönö i Skärgården. - Hur fröet kommit till Målserums grustag är förstås inte lätt att gissa. Någon framkastade den ganska fantastiska idén att frön kommit med amerikanska speedwayförarens maskiner, eller bilar, till Ljunghedens motorbana, alldeles intill grustaget. Faktum är ju att kvarnvenet kommer från Nordamerika. Det står nära **köseven**, *Agrostis clavivulata*. (Thomas Karlsson i SBT 3 1990, sid 233).

Kvarnvenets bästa kännetecken är att vippan upptar nästan halva stråets längd. Tidigare var det bara känt från fyra svenska lokaler.

Roger Karlsson
Första Västralundsgatan 19
593 36 Västervik

Teckning: Bo Mossberg

Stora träd i Småland - ett upprop.

I min barndoms geografibok fanns en bild på ett jätteträd i USA, förmodligen en Sequoia, i vilket man hade huggit ut en tunnel så stor, att en personbil kunde åka därigenom. Sedan dess har jag fascinerats av stora träd. Det ingår ju inte i inventerarnas uppgifter av Smålands flora att anteckna stora träd. Men det skulle onekligen vara mycket intressant att få veta, var i vårt landskap den största almen, boken, linden o s v växer, hur stora de är och om de har något särskilt namn m m.

Eftersom det bereder stora svårigheter att mäta höjden av ett träd, kan man nöja sig med att mäta dess omkrets, vilken då blir ett ungefärligt mått på trädets storlek. Man mäter omkretsen i brösthöjd, d v s ungefär 1,5 m över marken.

De läsare, som tycker min idé är värd att förverkliga, är välkomna att sända in uppgifter till mig före den 1 jan 1991. Jag å min sida lovar att i nästa nummer av Parnassia redovisa inkomna uppgifter.

Här några exempel från min socken:

Trädslag	Lokal	Ort	Omkrets	Anm
Tall	Restad	Säby sn	346 cm	
Gran	Skärpan	Säby sn	259 cm	1
Klibbal	Baptistk.	Tranås	335 cm	2

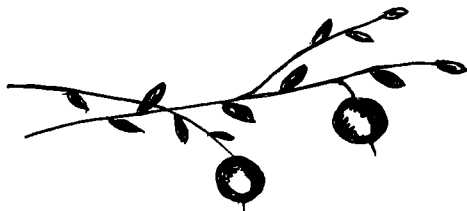
1 Fridlyst, enl anslagstavla 35 m hög.

2 Kallas "Kattalen" pga att en man med smeknamnet Katten bodde där. Finns med på ett par tavlor av Herman Norrman, vilken dog 1905.

Kjell Rönning, Söderlingsgatan 35, 573 39 Tranås

Alla bidrag till PARNASSIA mottagas tacksamt
senast 15 mars 1991

Adr. Brita Ekenfall, Ekefall, 57194 Nässjö
tel. 0380/13872

PARNASSIA 2/90 årg 3

Innehåll

sid	1	Birger Lindgren : Om gamla florauppgifter
	6	Nils Eliasson: Fint återfynd
	7	Ingvar Christoffersson: Alkärren- växternas myllerland
	9	Jan-Erik Hederås: Mien
	12	Allan Karlsson: Upprop Näbbkörsbär
	14	Ingvar Christoffersson: Arsmötesexkursionen 1990
	16	Stig Johnsson: Dvärgmåra funnen vid sjön Åsnen
	17	John Christoffersson: Naturvårdsrapporteringen
	17	Jonny Wilhelmsson: Sällsynta växter i Nässjötrakten
	17	Kjell Rönning: Intressanta fynd i Tranås-trakten
	18	Roger Karlsson: Kvarnven
	20	Kjell Rönning: Stora träd - ett upprop